

בסוד שיח

■ בס"ד ■ יום שני ■ פרשת האזינו ■ ערב ראש השנה ה'תשע"א ■ 26.09.2011 ■ גליון מס' 140 ■

המלך!!!

מהי, בעצם, עבודת ראש השנה? על מה בדיוק עלינו לחשוב, להפנים ולשנן לעצמנו בראש השנה? ■ מדוע אנו מנגנים מנגינות קצובות וקצביות בראש השנה, מדוע מוחאים כפיים בכרסלב ומדוע הגאון מוילנא שמח שמחה גדולה בשעת התקיעות ■ פחד ואימה או דווקא שמחה וקורת רוח? ראש השנה מתוק מדבש או בכי חסר מעצורים? ■ הרה"ג שמואל ברוך גנוט שליט"א כותב על תפקידנו בראש השנה, על "הסיבוב החדש של המלוכה" ועל "מהדורת 5772 של בריאת העולם", במאמר מקיף וממצה על "עבודת ראש השנה" ■ ועל מי ועל מה אין מתפללים בראש השנה?

שומעים כל כך הרבה על ראש השנה, מדברים על יומיים אלו בכל חודש אלול ובעצם כל השנה, וכאשר מגיע ראש השנה אנו עומדים מעט נבוכים, לא יודעים בדיוק מהי עבודת הלב של היום, במה עלינו להשקיע, על מה צריך לחשוב ומה זה, בעצם, ראש השנה.

ננסה בס"ד לסדר את המחשבות ולהגדיר "ראש השנה" מהו, ומה אנחנו אמורים להרגיש ולעשות, בתחושה ובלב, ביומיים קדושים ונעלים אלו. הדברים כולם מבוססים על אדני חז"ל והקדמונים, חכמי ההלכה, המחשבה והמוסר.

ראשית לכל דבר ועניין היא העבודה המעשית, "רביעית הדם" שלנו. מצוות היום של ראש השנה היא לשמוע קול שופר ולכוון לצאת בשמיעה זו מצוות עשה מן התורה של תקיעת שופר. מצוות עשה של תקיעת שופר היא מרכז ראש השנה, נקודה. זוהי חובת היום. הנשים, אע"פ שפטורות הן ממצוות עשה זו שהזמן גרמא, קיבלו על עצמן לשמוע התקיעות ולמנהג הרמ"א הן אף מברכות על תקיעתן.

בנוסף למצוות תקיעת השופר, אנו מתפללים בראש השנה בכובד ראש ובכוונה עצומה, בכל הכוחות, הגוף, והנפש יחדיו. לאחר תפילת ערבית של ליל ראש השנה אנו מקיימים את ה"מנהגא דגמרא", המנהגים המובאים בגמרא בשתי מקומות, במסכת כריתות ובמסכת הוריות, לאכול רוביא, כרתי וסלקא, תמר וקרא, בהם אנו רומזים ומבקשים סימנים טובים לשנה טובה וסילוק וכלייו שונאינו ומקטרגינו. הקדמונים הוסיפו על מנהגי האכילה של חז"ל את אכילת התפוח-בדבש ("שתתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה") אכילת הרימון ("נרבה זכויות כרימון"), אכילת ראש של דג או כבש ("שנהיה לראש ולא לזנב") ועוד כהנה. הפוסקים, והובאו במשנה ברורה, כתבו שלא לאכול בראש השנה דברים חמוצים ומרים ופסקו הם שיפשוט שיזהר מאד שלא יכעוס בימים האלו, מלבד גודל האיסור לכעוס, כדי שיהיה לסימן טוב, רק שיהיה שמח לכו ובטוח בה' עם התשובה ומעשים טובים". המהרי"ל כתב כפי שכתב הרמ"א, שישנם המדקדקים שלא לאכול בימי ראש השנה אגוזים, כי "אגוז" בגימטריא "חט(א)", ובירושלמי מובא, וגם ברמ"א להלכה ולמעשה, ש"נהגים שלא לישון ביום ראש השנה" כי "מאן דדמיך בריש שתא דמיך מזליה". כשאנו ישנים ביום זה, גם מזלנו ישן. וכתבו הפוסקים ש"הולך בטל כישן דמיי". זוהי העבודה המעשית בפועל של ימי ראש השנה, יחד עם ה"תשליך" ואמירת ספר התהילים, הזהירות מחטאים ביום זה והצורך להיות שמחים וטובי לב, מתוך "גילו ברעדה" וכחד הדין, ויתר מנהגי ישראל וענייניהם- ומהי עבודת הנשמה והלב, המחשבה והמוח?

תפוצה לכל
קהילות ישראל

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה
ע"י לחיצה על שמה.

הבחירה החופשית והתשובה

שני פרקים מקדיש הרמב"ם ב"הלכות תשובה" לנושא הבחירה החופשית, אותה הוא מנסח כך: "רשות כל אדם נתונה לו..." המשך בעמ' 5

שו"ת קיץ

שאלה: אני משמש 'בעל תוקע' כבר שנים רבות, האם אסור או מותר לקחת שכר בעבור כך ומהי הדרך הנכונה מבחינת ההלכה... המשך בעמ' 10

סיפור אשכנז

החופה שהוקדמה שעתה

כך נארג השידוך של רבי יצחק מאיר העשיל מקופיטשיניץ זצ"ל עב"ג, הרבנית גיטל בת דודי זקני...

"אשרי העם יודעי תרועה"

מתפללי בית-הכנסת באחת הערים בטורקיה כבר היו רגילים לתופעה. היא חזרה ונשנתה מדי שנה... המשך בעמ' 6

שביבים

- "עוד להיפך: יגדילו שבאתם"
- ויקרא בספר הזכרונות
- שא אותי על ידיך
- עד שיעיד עליו יודע תעלומות
- לשוב אל המלך
- כוחה של תקיעת שופר
- האזינו / הוא אביך קנך

המשך בעמ' 10

בריאת העולם במהדורה חדשה

ראש השנה הוא היום הראשון בשנה החדשה. ביום זה ברא מלך העולם את העולם (או שביום זה עלתה במחשבה לפניו לברוא את העולם, לפי הסובר שבניסן נברא העולם-ראש השנה י"א א). אך בריאת העולם לכשעצמה עדיין אינה עושה את מי שברא אותה "למלך". הוא יכול להיות בעל-הבריאה ושליטה. ביכולתו לקבוע, להחליט ליצור ולקנות הכל, לחרוץ גורלות ולשנות הכל כרצונו, אך ל"מלך" זה עדיין לא 'מספיק'. וזאת מדוע?

החזן מתחיל את יום עבודת ראש השנה בהכרזה בת מילה אחת, המביאה לידי ביטוי והמסבירה בדיוק את מהות עבודתנו בימי ראש השנה.

-----"המלך"!!!

בראש השנה מתחיל הקב"ה בכל שנה "סיבוב מלוכה" חדש. הרמח"ל מסביר כי בכל ראש השנה כאילו נברא העולם שוב במהדורה חדשה, מהדורת התשע"א, בלבד. 6000 "מהדורות" של עולם ישנם באמתחתו של הקב"ה ובראש השנה הקרוב תצא מהדורה חדשה, מהדורת ה' אלפים תשע"א. כל בראי העולם עומדים בסך ומקבלים ביום זה, יום "הנפקת מהדורת העולם", תפקידים חדשים, המותאמים להם ורק להם באופן אישי, למהלך השנה הקרובה. אך בעוד שבבריאת העולם, לפני 5771 שנה, נברא העולם בחסד ומבלי שיקדמו אליה זכויות מעשי בני האדם, הרי שהבריאה של ראש השנה התשע"א תיקבע על פי מימוש התפקידים שקיבלנו לעשות בראש השנה הקודם.

בשעה שהמלך, מלכו של עולם, מתחיל שוב "סיבוב מלוכה חדש" בן שנה, יושב הוא על כסא דין ובורר אחד לאחד, אחת לאחת, את כל בריותיו בכל רחבי הממלכה. עם תחילת מחזור המלוכה החדש צריך לדעת ולהחליט מי חשוב לכתר המלוכה ומי מפריע למלך, לנסיכי הכתר, לעיר המלוכה ולמדינה כולה. ישנם כאלו שמילאו את התפקיד שהטיל עליהם המלך בראש השנה שעבר וישנם שמילאו אותו רק למחצה, לשליש או לרביע. כעת יושב לו המלך על כסא המשפט שלו, מביט בספר הזכרונות, בו נרשם איפה היינו ומה עשינו במהלך השנה החולפת, והוא כותב וחותם, סופר ומונה, זוכר הכל ויודע הכל, ומחליט. מחליט האם אברהם או משה, חיים מנחם ודוד או רוני, שולמית ושרית, עדינה ולאה ושירלי, ג'ורגי או עבדול, יאנג וריצ'ארד, זכאים לקבל תפקיד כזה או אחר לשנת המלוכה הקרובה, איזה תקציב יהיה טוב לתפקידים החדש, מה גודל המשרד לו הם יצטרכו, האם תפקידם דורש סביבה משפחתית חמימה או שמא דווקא כדאי להקשות עליהם קצת, או הרבה, במחלות שפעת וחום, באוברדופט גדול, בלחצי חברה ומשפחה, ידידים או משרה.

לא רק במלכותו של הקב"ה עושים כך. כך עושים כל מלכי עולם (שתפקידם וצורת תפקודם נשכח מאיתנו בעידן של ביטול המלוכה והמעבר לשלטון דמוקרטי). הגר"ח פרידלנדר מצביע על כך כי למשל מצאנו אצל פרעה, שיום הולדתו נחשב אצלו ליום חידוש המלוכה. ומה הוא עשה באותו יום? פרעה בחן ביום חידוש המלוכה את כל עבדיו, לפי אמת-המידה של מילוי תפקידם והאם כדאי או אפשר, איך ומתי, להטיל עליהם תפקיד חדש בשנת המלוכה הבאה, או האם אין להם זכות קיום לנוכח כשלונם במילוי תפקידם הממלכתי. לפי מבט ממלכתי זה נראה היה, לפחות בעיניו של פרעה המלך, חטאו של שר האופים כשעש ככד, כי אחריותו כמשרת הישיר של המלך היא כבדה, ועל רקע זה גם ההזנחה בניפוי הקמח על ידי אחד מפועליו רובצת בחומרה על האחראי הישיר כלפי המלך. לכן ביום מכריע זה, של חידוש "סיבוב המלוכה", גר המלך גזר דין מוות על שר האופים. לעומתו, סבר פרעה ששר המשקים אינו אשם בכך שזכבו התעופף

לו מהאי-שם ונפל בדיוק בתוך כוס המלך. פרעה התבונן, בחן את יכולותיו של שר המשקים וקיום המטלות שהוטלו עליו בעבר. הוא ראה ששר המשקים פעל יפה, ולכן השיבו המלך למשרתו.

"המלך" הוא בעצמו "המשפט"

הגר"ח פרידלנדר זצ"ל בספרו "שפתי חיים" והגר"ש וולבה זצ"ל בספרו "עלי שור" מצביעים יחדיו, כשני נביאים המתנבאים בסגנון אחד, על דבריו המופלאים של האבודרהם.

אנו אומרים בתפילות הימים הנוראים, בברכת "השיבה שופטינו": "המלך המשפט". לכאורה, בעברית תקנית, היה עלינו לומר "מלך המשפט" ולא "המלך המשפט". הלא כן? ומסביר האבודרהם בשם הראב"ד, כי הכוונה ש"המלך שהוא עצם המשפט".

משפט הקב"ה אינו משהו שולי או צדדי בהוכחת מלכותו. אלא הוא הוא המלוכה עצמה. המשפט של ראש השנה לא נועד לשפוט אותנו על חטאי השנה החולפת. כלל וכלל לא! משפט ראש השנה נועד לבטא את המשך מלכות ה' בעולם, את "פתיחת סיבוב המלוכה החדש", הכולל חלוקת תפקידים חדשה, משאבים ותקציבים, חיזוקים ואפשרויות, כל אחד לפי המיטב והמירב שהצלח להשיג ב"סיבוב המלוכה הקודם", של שנה שעברה.

ומה מוטל עלינו בראש השנה? להמליך את הקב"ה עלינו. והכיצד? בתפילה, בדיבור, במחשבה ובלב, בהחלטה נחושה על הלהבא ובחרטה על העתיד.

מכירים בסמכותו של ה"בוס"

לאחר המילים הגבוהות, נפשט אותם בעברית צחה ומדוברת. נעצום עיניים לרגע ונראה אסיפת עובדים במפעל ליצור ברגים, אסיפת מורות בבית הספר, אסיפת שרי המלוכה בטרקלינו האישי של המלך או אסיפת חירום במשרד מנהל חברת "יהלומי הבורסה". כל אחד מאיתנו יכול לעצום את עיניו ולדמיין את הסיטואציה העדיפה והקרובה אליו, מחיי היום-יום שלו, בעבודה או בבית הספר, במשרד או בכולל, ובכל מקום שהוא, בו מתכנסת לה אסיפה בכדי ליעל את המערכת, לבדוק אותה ולראות כיצד ניתן לשפר אותה, מה חסר בתפקוד שלנו וכיצד אנו יכולים לתפקד טוב יותר.

ראשית, על כל משתתף באסיפת הייעול לדעת, לחוש ולהרגיש בשביל מה הוא הגיע לכאן, לעבודה הזאת, בכלל. זוהי נקודת הפתיחה בכל דבר ועניין. אברך כולל צריך לדעת ולחוש שהוא הגיע לכולל בכדי ללמוד. מורה ור"מ צריכים לדעת כי הגיעו לשיבה בשביל ללמד בחורים ולקדם אותם. מזכירה צריכה לדעת שהיא מגיעה למשרדה בכל בוקר בכדי לטפל בכל נושא הנכלל תחת הכותרת "מזכירות" וברוקר בבורסה צריך לדעת ולהרגיש ששכרו אותו לעבודה בשביל למכור כמה שיותר מניות במחירים טובים. אם העובדים הגיל מגיעים למקום עבודתם בשביל לפטפט / לאכול / לחייך / לשיר / להשתעמם וכו' וכו', הרי שהדלת היא זאת שצריכה להראות להם את פניה, והכוונה לצד החיצוני של דלת היציאה...

לאחר שהפנמנו היטב לשם מה הגענו לגיבוש הזה, עלינו לדעת מיהו הבוס. האם אנחנו הם אלו שאמורים לנהל את העניינים, או שישנה היררכיה מסודרת של קבלת החלטות. מה הם הסמכויות שלנו, למי יש סמכויות גבוהות יותר מאיתנו, מה מותר ומה אסור לנו לעשות בעבודתנו ומי, בעצם, קובע לנו מה ואיך לעשות.

לו ומבטיחים למלא את תפקידנו השנה ביתר שאת. אך יחד עם זאת אנו כה אוהבים את מלכנו, עד כי אנו מבקשים ומתחננים שהעולם כולו יכיר במלכותו של ה'. אנו עומדים בתפילה ומבקשים ש"יודע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יצור כי אתה יצרתו ויאמר כל אשר נשמה באפו: ה' אלוקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה!".

ובשביל לחוש את תחושת המלוכה הזאת, עלינו לפחד מהמלך. לכן אנו מבקשים ממנו בתחילת תפילת שמונה עשרה של ראש השנה ש"ותן פחדך ה' אלוקינו". אנא אבא, תן לנו מתנה ששמה "פחד". כך, על ידי הפחד ממך נדע ונרגיש שאתה מלכנו ואנו עבדיך. אז אנא, תן לנו ולו מעט פחד ויראת הדר גאוןך, כדי שנפחד ממך, וכך נמליך אותך עלינו.

ההמנון ומחיאות הכפיים של ברסלב

קראנו לא אחת את תיאורי המלכת מלכי אירופה. מליוני בני אדם גדשו את הרחובות הסמוכים לכיכר הארמון. הדגלים קישטו כל עץ רענן, מאות מתופפים תופפו ומאות מחצרצים חצרו. ואז, ברגע ההמלכה, נשמעה שאגת "יחי המלך" וטובי המנגנים, בשיתוף העם. פצחו יחדיו בשירת המנון המלוכה. סדרות שלמות של שירים וסימפוניות נשמעו בחלל והמלך הוכתר בשיר ובדמע, בתופים ובמחולות וגם ברגעי דומיה ושקט.

אם נשים לב ונפקח אוזניים ניווכח לחוש שכל תפילות ראש השנה ויום הכיפורים מורכבות משפע של סדר שיר ומנגינה. בברסלב מוחים כפיים בדבקות בעת אמירת "המלך" ובאומן, כשעשרות אלפים מוחאים כפיים יחדיו, זה נשמע המלכה אדירה ומופלאה, שאגתם של ההמונים, הקוראים בלב אחד: "יחי המלך".

בכל ריכוזי האשכנזים נפתח יום התפילה בראש השנה במנגינה אחת, שבסיומה קורא הכרוז-שליח הציבור- "המלך". בהמשך ממשיך הכרוז המלכותי וממשיך לומר את דברו, והקהל כולו עונה לו במנגינת המלכה קצבית, נרגשת וחדורת פחד מלוכה ויראת כבוד. כך ממשיכה לה כל התפילה, תחת מסדר ההמלכה השנתי, במנגינות קצובות ומדודות, בעליות בסולם הנגינה וברידה אליה וממנה. כך ממליכים מלך בעולם כולו, כך ממליכים גם מלך בשמי שמים, "מלכותא דארעא כמלכותא דרקיעא".

שמחת הממלכה

ומתי בדיוק, בכל שלבי טכס ההמלכה, המתמשים מעלות השחר ועד צאת הכוכבים של ראש השנה, אנו מכריזים את קריאת "יחי המלך"? מתי בדיוק, באיזו שעה, מניחים את הכתר על ראשו של המלך ואנו מקבלים על עצמנו באמת ובכל לב את מלכותו? מתי מתרחש לו הרגע המאושר הזה?

אדונינו הגר"א ז"ל מוילנא היה שרוי בשעת תקיעות השופר בשמחה גדולה ובהתרוממות רוח, באומרו כי כעת, בשעת תקיעת השופר, אנו ממליכים את הקב"ה עלינו. שעת המלכותו של אבינו מלכנו הינה שעה נפלאה בעבורנו, רגע של התרוממות ושמחה מיוחדת. מי הוא מלכנו? הקב"ה! אבא שלנו! אנו מקבלים כעת את עול מלכותו ואנו שמחים על כך בשמחה רבה ועצומה!

כולם אומרים מיד אחרי התקיעות את הפסוקים הבאים: "אשרי העם יודעי תרועה, ה' באור פניך יהלכון", "בשמך יגילון כל היום ובצדקתך ירמו". לא פסוקים של צער, לא פסוקים של בכי, חלחלה או מורא,

בראש השנה, בשעה שאנו עומדים בתפילה וגם במשך כל היומיים הללו כולם, בכל רגע פנוי למחשבה, אנו צריכים לשנן לעצמנו, לתוככי לבבנו, כי אל הגיב הזה, התפקיד בן 120 השנים עלי אדמות, נבחרנו בכדי למלא את רצון המלך, לקיים ולשמור על תרי"ג מצוותיו, להידבק בדרכיו ולחנך את ילדינו גם הם במתכונת זו. אנו עומדים בתפילה ומכריזים, בקול רם או בשקט, אל העולם החיצון ובעיקר אל עצמנו: "אתה, הקב"ה, המלך שלנו. אתה הוא מלך העולם. אתה הוא המלך השולט בכל מכל כל ואתה הוא השליט הבלעדי שלנו בעצמנו, של גופנו ונשמתנו, של מחשבותינו ושל מאוויינו, של הורינו ושל ילדינו, ושל כולם, בעצם".

ומה אומרת השליטה והמלוכה הזאת, מבחינתנו? "שאנחנו נעשה את רצונך בלבב שלם, נקבל על עצמנו את מלכותך המוחלטת, האבסולוטית, ונעשה את הכל בכדי למלא את התפקיד החדש שאתה מתכוון להטיל עלינו בשנה החדשה".

המלכה בשלבים

סדרי ההכרה ב"בוס" שלנו, במלך שלנו, במלך העולם כולו, באים בשלבים, האופפים את כל סדרי התפילה בימי ראש השנה. אנו ממליכים את הקב"ה עלינו שלב אחר שלב.

בתחילת תפילת מעריב של ליל ראש השנה אנו פוצחים בתיאור מעשי הבריאה של האלוקים, אשר "בחכמה פותח שערים ובתבונה משנה עיתים, מחליף את הזמנים ומסדר את הכוכבים במשמרותיהם ברקיע כרצונו", וכן הלאה והלאה. כשאנו מסיימים לחוש ולהבחין במלכותו של מלכנו על הבריאה וסדריה, עולה ומתפרצת לה מקרבנו הקריאה- הבקשה: "א-ל חי וקיים! תמיד ימלוך עלינו לעולם ועד!" כפי שאנו הבחנו וגילינו את מלכותך על הטבע בבריאה כולה, כך אנא, מלכנו, מלוך נא גם אלינו, לתמיד!

בהמשך התפילה אנו משננים לעצמנו בהתפעלות כי המלך שלנו אינו סתם כך מלך עריץ ומרושע, חלילה. אלא מלך האוהב אותנו באופן אישי, מלך החפץ בטובתנו ובשמחתנו, מלך שהעניק לנו אהבה אין קץ, עולם קסום ומתנה מקסימה ויקרה, הטובה שבמתנותיו, "תורה ומצוות, חוקים ומשפטים אותנו לימדת". ולכן, אבא יקר, מלך נאמן ואוהב, בגלל כל הטוב והשפע האין-סופי הזה, "על כן, ה' אלוקינו, בשכבנו ובקומנו נשיח בחוקיך ונשמח בדברי תורתך". מלכנו! אנו רוצים את ספר החוקים שלך!

לא רוצים לבלוט!

בהמשך, בקריאת "שמע ישראל", אנו מתייצבים כולנו כאומה אחת. האומה הישראלית כולה ניצבת בגאון ומכריזה "יחי המלך". אנו לא באים כיחידים וכאחדים. אנו ממליכים את מלכנו יחדיו, כולם ביחד, ומודיעים לכל העולם כולו כי "ה' אלוקינו ה' אחד!".

כאשר אדם רוצה לייחד את עצמו, הוא משתדל להתבלט ולהוכיח שהוא שונה מהאחרים. אך כאשר אנו לא רוצים לייחד את עצמנו אלא את מלכנו, אנו לא "סופרים" בכלל את עצמנו, אנו מתאחדים כולנו תחת הרצון היחיד, להמליך את מלכנו. וכך, בשאיפה אחת של המלכת הקב"ה, מתאחדים כולנו תחת ההכרזה היהודית בת האלמוות: "שמע ישראל! ה' אלוקינו! ה' אחד!".

נכון, עיקר מחשבותינו ומאוויינו נתונים לתחושה ולתפילה, להחלטה ול"קבלה", שאנו ממליכים את המלך עלינו באופן אישי, רוצים לציית

לעשות את רצונו, בדיוק איך שהוא רוצה מאיתנו! ראש השנה אינו יום של תשובה וחרטה על העבר, אלא יום של חיבור בינינו לבין מלך העולם!"

ראש השנה היו היומיים הראשונים של "עשרת ימי תשובה", אך לא מצאנו שום אזכור לתשובה, וידוי וחרטה בתפילות ראש השנה. לדעת הקדוש האריז"ל (ב"שער הכוונות) כלל לא מזכירים ב"אבינו מלכנו" את המילים "חטאנו לפניך". חטאים, כך פסק האריז"ל, אין מקומם בראש השנה. עליהם אנו מתחרטים ביום כיפור. לא כעת.

גישה זו, אותה שמעתי, בהפתעה גמורה, בגיל 16, מהגרי"י בורודיאנסקי שליט"א, היא גישתם של חכמי התורה והמוסר לדורותיהם. "ראוי לימי התשובה שיתחילו בתשובה כללית של קבלת עול מלכות שמים בשמחה אמיתית" מסכם מורי המשגיח רבי שלמה וולבה זצ"ל את פרקי "ראש השנה" שלו - "ואחריה תבוא התשובה הפרטית על החטאים, שהכפרה עליהם תהיה ביום הכיפורים".

הזוהר מלגלג על 'נביחות הב'בי'

ידועים דברי הזוהר הקדוש, המלגלג והמזלזל באותם יהודים העסוקים בתפילות ראש השנה ומבקשים על עצמם, פרנסתם ועיניהם הפרטיים. הזוהר הקדוש משווה אותם לכלבים, הנובחים "הב הב", והוא גוער בהם ומבקשם לשוב הביתה, אל המטרה האמיתית ולהתפלל בראש השנה על התכלס', על גילוי השכינה וריבוי כבוד שמים בעולם.

למרות שכולנו נידונים בראש השנה על חיים ומוות, בריאות ופרנסה, הרי שבכל נוסח תפילות שמונה עשרה של ראש השנה בכלל לא הוזכר שום אזכור לתפילה על חיים וכתובה בספר החיים. רק בתקופה מאוחרת יותר, בזמן הגאונים, חידשו הם להזכיר בתפילת שמונה עשרה 4 בקשות קצרות של "זכרנו לחיים", "מי כמוך אב הרחמים זוכר יצוריו לחיים ברחמים", "וכתוב לחיים טובים" ו"בספר חיים ברכה ושלוש ופרנסה טובה". תפילות שמונה עשרה הן כה ארוכות, אך אין בהם שום תפילה על החיים שלנו, כלום!!!

לפני 16 שנה אמר לי מורי המשגיח הישיש הגה"צ רבי גדליה אייזמן שליט"א, שציין במהלך שנה זו את יום הולדתו המאה, עד מאה ועשרים (לפחות...), כי "בישיבות נוהגים שלא להתפלל בכלל בראש השנה על החיים שלנו ועל הבקשות הפרטיות שלנו. בראש השנה מתפללים עבור כבוד המלוכה, כבוד שמים בעולם וכבודם של הכלל-ישראלי". ורי גדליה הוסיף בחיך גדול: "אם אתה רוצה להתפלל על שידוך טוב, אל תתפלל על כך בפירוש ואל תבקש בכירור על זה בראש השנה. רק כשאתה אומר 'שים שלום טובה וברכה' ב"שמונה עשרה", תכוון ש"אין טוב אלא אשה"..."

בראש השנה אנחנו לא עסוקים בכלל בעצמנו, בחיינו או בחיי ילדינו והורינו. בראש השנה אנו טרודים, חושבים, עסוקים ומתפללים אך ורק על המלך האהוב שלנו, מלכותו והתפתחותה, התפשטותה וכפייתה על פני היקום כולו.

וכך כותב הגה"צ רבי שלמה ברעדווא שליט"א בסוף פרק "יסוד תפילת ראש השנה" שבספרו "ימי רצון": "והנה אם נשאל את פיו של איש המון העם כמה ימים לפני ראש השנה על מה הוא דואג ולאיזה דבר הוא מקווה בראש הנה, רוב העולם ישיבו כי הם דואגים ומקווים לזכות לכתובה ולחתימה טובה, חיים של בריאות ופרנסה טובה ונחת. אך עובד ה' באמת, אם נשאל את פיו על מה הוא דואג ומקווה לקראת ראש השנה, הוא ישיב: "יש לי עבודה גדולה וקשה מאד בראש השנה, לעבוד את מלך מלכי המלכים, להגיד לפני מלכויות, זכרונות ושופרות בלב שלם, להתעורר לתשובה שלמה על

אלא דווקא פסוקי שמחה וגיל, שנראה שנלקחו מפסוקי שמחת תורה. וזאת מדוע? כי אנו ממליכים שוב מחדש את מלכנו אהובנו!

ראש השנה הראשון של החוזרים מגלות ככל לירושלים. המונים נאספו כאיש אחד ברחוב שלפני "שער המים". עזרא הסופר קורא את דברי ספר התורה והעם כולו גואה בבכי חסר מעצורים, מכים על חטא על חטאיהם, על כך שעברו על דברי ספר התורה. ואז פונים אליהם נחמיה, עזרה הכהן הסופר והלוויים "המבינים את העם", ואומרים להם: "היום קדוש הוא לה' אלוהיכם, אל תתאבלו ואל תבכו! - כי בוכים כל העם כשמעם את דברי התורה. ויאמר להם: "לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו, כי קדוש היום לאדונינו, ואל תעצבו! כי חדות ה' היא מעוזכם" (נחמיה ח, א-כ).

"בראש השנה אין מאריכים בתפילה יותר מידי, שאין להתענות בו עד חצות כמו בשאר ימים טובים. ואין לבכות בראש השנה, כמבואר בספר עזרא "אל תבכו". והקפיד לנגן הקדיש שאחר מוסף, לכבוד יום טוב"... (מעשה רב, הנהגות הגאון מוילנא זללה"ה).

לפי דעת הגר"א, אין לבכות בראש השנה. ראש השנה הוא "יום טוב", יום של שמחה, בו אנו ממליכים את הקב"ה. נכון, האריז"ל קבע שצריך לבכות בראש השנה, ואדם שאינו בוכה בראש השנה הרי נשמתו פגומה. נכון, שגם תלמידי הגר"א לא קיבלו את דעת רבם בעניין זה ובכו גם בכו הם בראש השנה (כפי שכתב לי הגה"צ רבי שריה דבלצקי שליט"א). אך כבר הסביר את האי-סתירה שבדבר, בספר "אור חדש" להר"ש מלאצן זצ"ל, ואלו דבריו המתוקים: "אלו ואלו דברי אלוהים חיים. הגר"א מייירי במי שהביא את עצמו לידי בכיה, כמו אלו החזנים שמשתדלים לעורר את העם לבכיה בשעה שאומרים בפיוט "ונתנה תוקף" וכדומה, וזה אינו נכון. אבל מי שבוכה בעצמו מרוב דביקותו בהקב"ה, זוהי ודאי מידה טובה!".

מצד אחד, פחד המשפט וחרדת הדין הנורא- הוא בסיס איתן בעבודת ימי ראש השנה. רק אנשים קטנטנים בשכלים ותינוקים בנשמתם אינם מפחדים בראש השנה, ביום בו מחליטים האם יחיו או ימותו, האם ילדיהם יחיו או ימותו וכיצד תיראה השנה שלהם ככל נושא ועניין. אך מנגד, מצד שני, אנו מאושרים ושמחים שאנו ממליכים ביום זה עלינו את אבא שלנו, את מלכו של עולם.

נפסק ב"שולחן ערוך" שבראש השנה עלינו לאכול דווקא דברים מתוקים. התקיעות צריכות לעבור עלינו בשמחה ועלינו ללבוש בגדים יפים וטובים. כי אכן כן, אנו ממליכים את מלכנו עלינו!

---ורגע, כיצד ניתן לשלב פחד ואימה מצד אחד ושמחה וגילה מצד שני?

אכן, כבר אמרו החכמים שרק יהודים מסוגלים לשלב בין שני הניגודים הללו. לשמוח מצד אחד, להיות בטוחים וסמוכים שאבינו מלכנו יוציא את דיננו לטובה ולברכה, אך גם לפחד, לרעוד מפחד, מצד שני. היצירה המופלאה הנקראת "יהודי" מסוגלת להצליח לשלב את שתי התחושות הסותרות- לכאורה יחדיו. נסו והיווכחו לראות...

לא נכנסים לפרטי-פרטים

בהיותי בחור צעיר לימים ניגשתי בערב ראש השנה אל המשגיח, הגה"צ רבי יצחק ירוחם בורודיאנסקי שליט"א ושטחתי לפניו את התלבטויותי בדבר ה"קבלות" לשנה החדשה. כיצד להתמודד ואיזה מינון ראוי לקבל על עצמי לתקן את מעשי ולהתקדם בנושא פלוני ואלמוני. הביט בי המשגיח ופסק: "בראש השנה לא מקבלים 'קבלות' על נושאים פרטיים!" "קבלות" שכאלה מקומם ביום הכיפורים! בראש השנה אנו מקבלים על עצמנו קבלה כללית, להיות עבדי המלך.

ידי קול השופר ולהתפלל מעומק הלב שתתפשט ותתעלה כבוד מלכותו יתברך בכל העולם כולו, ואני דואג מאד שלא אחסיר כלום מעבודה גדולה זו, ואני מקווה מאד לקיים עבודה זו בשלמות, כעבד לפני אדוני, ולהקריב את עצמי לפני הקב"ה".

והגר"ש ברעדווא שליט"א מסיים: "זאת אומרת, שהאדם הפשוט דואג- "מה ייתן לי ה' בראש השנה", ואילו עובד ה' באמת דואג: "כמה

אזכה לעבוד את מלכי בראש השנה"...

הדברים גבוהים ורחוקים מאיתנו?? יתכן. אך שלפחות נדע להיכן עלינו לשאוף ולנסות להגיע, אולי אפילו בראש השנה הנוכחי. ואם לא, אז בסייעתא דשמיא, בראש השנה הבא.

--- ושנזכה כולנו להמליך עלינו באהבה את מלך העולם! ■

פרשת האזינו

הבחירה החופשית והתשובה

/ הרב יעקב הלוי פילבר*

כך רואה הרמב"ם את חשיבות התשובה, אך גם את הבחירה החפשית רואה הרמב"ם כעובדה חיונית לעצמאותו של האדם על החלטותיו ומעשיו, והוא רואה אותה כמחולטת, כמו שכתב: (ה'ל' תשובה) שהאדם "עושה כל מה שהוא חפץ ואין לו מי שיעכב על ידו מלעשות הטוב או הרע". אלא שהאוטונומיה הזו של האדם על עצמו היא יותר ברמת העיקרון, כי ברמה המעשית הדברים מורכבים ואינם פשוטים, מפני שקיימים בחיים המעשיים הרבה אילוצים הדוחפים את האדם לעשות מעשים שאינם לרצונו או מונעים ממנו מלעשות את אשר הוא רוצה. כאחת המגבלות של הבחירה רואה הרמב"ם (בהלכות דעות) בהשפעה שיש לסביבה על התנהגותו והחלטותיו של האדם כמו שכתב (פ"ו ה"א): "דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר רעיו וחבריו ונוהג כמנהג אנשי מדינתו". ולכן על האדם לנצל את חולשתו זו לטובתו כפי שמציע הרמב"ם שם: "לפיכך צריך אדם להתחבר לצדיקים וליישב אצל החכמים תמיד כדי שילמד ממעשיהם ויתרחק מן הרשעים ההולכים בחושך שלא ילמד ממעשיהם". כמו הבחירה גם התשובה שתיהן נועדו להציב את האדם על המשבצת הנכונה בחייו, הבחירה היא לכתחילה והתשובה היא בדיעבד. על הבחירה נאמר (דברים ל"ט): "החיים והמות נתתי לפניך, הברכה והקללה, ובחרת בחיים למען תחיה". האדם צריך להכיר את הטוב והרע, את התנאים והנסיבות שהוא חי בהם, את החולשות והכישורים שיש לו, ועמם עליו לבחור בטוב. ואם חלילה האדם נכשל מאיזו סיבה, גם אז לא נחסמה בפניו הדרך, וכאן באה ה"תשובה", המאפשרת לאדם לעשות מהפך ולהציב את עצמו מחדש על המשבצת הנכונה והרצויה. כך שגם התשובה וגם הבחירה הן שתי מתנות טובות שניתנו לאדם בחסד שמים המאפשרות לו להתמודד ולהצליח למלא את חובתו בחייו. ואם כל השנה על האדם לעשות תשובה, בעשרת הימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים הקרויים "עשרת ימי תשובה" על אחת כמה וכמה.

שני פרקים מקדיש הרמב"ם ב"הלכות תשובה" לנושא הבחירה החופשית, אותה הוא מנסח כך: "רשות כל אדם נתונה לו, אם רצה להטות עצמו לדרך טובה ולהיות צדיק הרשות בידו, ואם רצה להטות עצמו לדרך רעה ולהיות רשע הרשות בידו" - מדוע מביא הרמב"ם את נושא הבחירה החופשית "בהלכות תשובה" ולא "בהלכות דעות"? ששם הוא עוסק בתכונותיו והתנהלותו של האדם. אך לא כך נהג הרמב"ם אלא מיקם את שני פרקי הבחירה החופשית דווקא בהלכות תשובה - מדוע נהג הרמב"ם כך? וצריך לומר שהרמב"ם רואה את התשובה והבחירה החופשית של האדם כדבר אחד, כמו שהוא מסכם את נושא הבחירה החופשית (פ"ז ה"א): "הואיל ורשות כל אדם נתונה לו כמו שבארנו (בפרקים ה-ו) ישתדל האדם לעשות תשובה ולנעור כפיו מחטאיו כדי שימות והוא בעל תשובה, כדי שיזכה לחיי העולם הבא". כך שכל הרשות שניתנה לאדם לבחור בטוב או ברע הוא כדי שיזכה לחיי העולם הבא, וכדי שהשכר הזה לא יהיה "לחם חסד" אלא האדם יזכה בו לפי מעשיו, ניתנה לו הבחירה שבזכות מעשיו יזכה לשכר הנצח. מאחר ו"אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא", והאדם מועד לחטא, ואם כך יצא שכר הבחירה בהפסדו, על כן ניתנה לאדם נוסף לבחירה החופשית גם האפשרות לעשות תשובה, והתשובה עצמה היא אחת הצורות של הבחירה החופשית. הבחירה והתשובה הן שני דברים ההכרחיים להתפתחותו הרוחנית-מוסרית של האדם. על הדבר הזה כתב הראי"ה ב"אורות התשובה" (פ"ה-ז): "מבלעדי מחשבת התשובה החיים הרוחניים לא יוכלו להתפתח". והרמב"ם בספרו "מורה נבוכים" (ח"ג-לו) מפרט את הדבר והוא כותב שם: "כי התשובה היא מן האמונות אשר בלעדיה לא יוכלו בני אדם שומרי התורה להיות ישרים, וסיבת הדבר הוא "כי לא ימלט איש מחטא, או בסכלותו באמונה אשר יבחרנה, או במידה מן המידות שבגללן אין בחירתו אמיתית, או בתאוה גוברת, או בכעס. ואילו יאמין האדם כי אין תקוה לרפא זאת המחלה לעולם, היה הולך במחשכי פעליו תמיד. ואפשר שיהיה מוסיף בחטאיו כשידע שאין לו תקוה ולא עצה. אבל כשיאמין כי יש תשובה - יתקן מעשיו וישוב למוטב, ואף יוכל להגיע לשלמות יותר ממה שהיה קודם חטאו".

*ממנהיגי החינוך התורני בישראל, מגדולי פרשני הראי"ה קוק, יקיר ירושלים, מחברם של שמונה ספרים חשובים, זכה בארבעה פרסים תורניים יוקרתיים. ועוד. ■

סיפור לחג ולשבת

החופה שהוקדמה שעתה

{ב-א' דראש השנה חל יום ההילולא של רבי יצחק מאיר העשיל מקופיטשיניץ זצ"ל, חתנו של הרבי הראשון מהוסיאטין, רבי מרדכי שרגא זצ"ל. הנה לקט סיפורים מרשימותיו של נכדו, בן כיתתי, האדמו"ר מקופיטשיניץ, רבי יצחק מאיר פלינטנשטיין שליט"א, שפורסמו במרוצת השנים בגליונות "תפארת ישראל" רוז'ין, אנטוורפן. (שאל שיף)

לפוש מעט, כדי שיהיה להם הכח לשמחה שעתידה להימשך כל הלילה. לפני זה דובר שהחופה תיערך בשעות הלילה, בכדי שכל המשתתפים גם מהעיירות המרוחקות יוכלו לקחת אף הם חלק בשמחה.

זמן קצר אחר שפרש החתן ואחיו למנוחה, נשמעה בדלת האכסניה נקישה קלה, המשמשים שרצו שרובם יפוש מעט, חשבו שהדפיקות הם מאיזה חסיד שדוקא עתה רוצה להתקבל אצל רבו, ולכן ענו לזה העומד מאחורי הדלת, שהרבי אינו יכול לקבל עתה. דקה אח"כ נשמעה שוב נקישה קלה על הדלת. עתה שמע כבר הרבי ממעז'בוז' בעצמו את הדפיקה, והרגיש בחושיו שהעומד אחר הדלת אינו סתם טרדן, וקם מיד ממטתו ורץ לקראת הדלת ופתחה, והנה בפתח הדלת עומד לא אחר מאשר המחותר בעצמו, הרה"ק מהוסיאטין.

הרבי ממעז'בוז' נדהם, ופנה לעבר מחותרו הק': מה הביא את הרבי לטרוח לבוא בכבודו ובעצמו אלי. הרה"ק מהוסיאטין לא השתהה בתשובתו: "מחותן יקר, הואל נא להכין את החתן והלבש אותו מלבושי כבוד מיד, אנו הולכים לחופה". שאל הרבי ממעז'בוז' בתמיהה רבתי: "הלא דובר שהחופה תהיה בלילה, שהרי הרבה אורחים אמורים להשתתף בשמחה ואם תתקיים החופה עכשיו הלא יפסידו את החופה, ונמצא שמחתם מושבתת?"

"אני אמרתי ועדיין עומד על דעתי שאנו ניגשים בעז"ה ובס"ד לחופה עכשיו" אמר הרבי מהוסיאטין. ואף כבר הודעתי לאחי הרה"ק מטשורטקוב (שהיה אביו חורגו של החתן, ונשא בזיווג שני את אמו אלמנת הרבי ממעז'בוז' והוליד את החתן לחופה מצד החתן) שאנו עורכים את החופה עוד מעט. הרבי ממעז'בוז' שראה כי הרה"ק מהוסיאטין עומד על דעתו, פנה תיכף להתכונן בהכנה לקראת המעמד הגדול, ואכן נערכה החופה בהוסיאטין בשעה מוקדמת, כשקהל לא גדול משתתף בה, והמוני החסידים שהגיעו לעת ערב להשתתף בחופה, נוכחו לדעת, לתדהמתם, כי החופה כבר נערכה.

העובדה המפתיעה הזאת נהפכה לשיחת היום בין החסידים, אשר בכל מאודם רצו לעמוד על סיבת הדברים. זה אומר סיבה כזו והשני מנצחו בסברא הפוכה. זקני החסידים שהסכינו להבין את דרכיו הנעלמות של הרבי, הסבירו שהיות ואבי החתן לא האריך ימים, ורק בן מ"ט שנים היה בעת הסתלקותו וכן זקנו של החתן

כך נארג השידוך של רבי יצחק מאיר העשיל מקופיטשיניץ זצ"ל עב"ג, הרבנית גיטל בת דודי זקני, הרה"ק רבי מרדכי שרגא פייביש מהוסיאטין זצוק"ל:

באחת השנים קשה היה להשיג אתרוגים מובחרים בסביבות הוסיאטין. שלח הרה"ק מהוסיאטין שניים מחשובי מקורביו לרוסיה לנסות ולהשיג שם עבורו אתרוג מובחר. בדרכם היו צריכים השליחים הללו להתעכב במעז'בוז' על ימי ראש השנה. סמוך לעיר מעז'בוז' שכן מחנה גדול של הצבא הרוסי אשר בין חייליו היו גם הרבה יהודים. רבי יצחק מאיר שהיה אז עלם בגיל בר המצווה, יגע ועמל רבות להשיג אוכל כשר ושאר הצטרות עבור החיילים הללו. התמסרות מופלאה זו עוררה את תשומת לבם של השליחים על טיבו של העלם. כשחזרו להוסיאטין נכנסו עם האתרוג אל רבם ואמרו לו: אתרוג שהבאנו אם הוא עץ הדר אין אנו יודעים, אך חתן פרי עץ הדר עבור בתו היקרה בודאי מציאנו. בתארם לפניו את אשר ראו עיניהם בימי שבתם במעז'בוז'.

בחתונה שנערכה כחמש שנים אח"כ בי' לחודש אדר בהוסיאטין, כבר לא השתתף אבי החתן הרה"ק (רבי אברהם יהושע העשיל) ממעז'בוז' שנסתלק בחודש תשרי תרמ"א, ולכן מצד החתן עמד אחיו הבכור הרה"ק רבי ישראל שלום יוסף ממעז'בוז'.

זמן מה לפני החתונה הגיעו החתן וכל משפחתו והרבה מלוויים להוסיאטין להשתתף בשמחה הגדולה של התקשרות שני הצדדים, נכדי הרה"ק מאפטיא והסבא קדישא מרוז'ין הקשורים מזה זמן רב בקשרי נשואין. גם מהערים והעיירות הסמוכות והרחוקות התכוננו חסידים רבים להשתתף בשמחת רבם, וכולם התכוננו בלבבות פועמים לקראת השמחה אשר במרכז החופה.

בלילה שלפני החתונה נערכה סעודת "חתן מאל" וסעודת עניים, שהייתה רק כהקדמה לשמחת הנשואין שעתידה להיערך מחר, ואשר חידדה את חושיהם של החסידים לפתוח בלבותיהם פתח לשמחה ולצהלה שתפרוץ בכל עוזה מחר בעת שמחת הנישואין. שמחת ה"חתן מאל" ארכה כל הלילה. צלילי זמר השתפכו בחוצות הוסיאטין. בראש השלחן הסבו האחים הקדושים בני הסבא קדישא מרוז'ין והמחותנים מגזע הרה"ק מאפטיא.

רק קרוב לצהריים אחר שהתפללו תפלת שחרית, פרשו החתן עם אחיו הגדול רבי ישראל שלום יוסף ממעז'בוז' לאכסנייתם

בשנת תשכ"ה כאשר שהיתי אצל זקני אדמו"ר מקאפיטישיניץ צצוק"ל, אזי בראש השנה, יומא דהילולא של אביו הרה"ק רבי יצחק מאיר זי"ע בעת הסעודה לאחר הדגים שתה "לחיים" ואמר: דער טאטע ז"ל האט גיהט מסירות נפש פאר צדקה, עהר איז גיווען א יחיד בדורו. דער אייבישטער זאל העלפן זכותו וְגוֹן עלינו ועל כל ישראל. איין יודין זאלין גיהעלפן ווערין מיט א גיט יאהר, אין דיא תפילות זאלין נתקבל ווערין (לאבא הייתה מסירות נפש לצדקה. הוא היה יחיד בדורו. שהקב"ה יעזור שזכותו תגן עלינו נועל כל ישראל, ושיהודים יושעו בשנה טובה ושהתפילות יתקבלו).

ואחר זה אמר: היום בראש השנה אנו מתפללים ומבקשים בזכות עקידת יצחק. וגם בכל השנה מזכירים אנו את זכות עקידת יצחק. הענין של עקידת יצחק זה לא מה שאברהם אבינו ע"ה שמע לקול השי"ת, כי מי לא יעשה זאת כאשר הקב"ה בכבודו ובעצמו מצווהו. הרי כתיב (דברים ו, ה) ובכל נפשך ובכל מאודך.

רק הענין הוא, דאם היה ענין המסירות נפש של אברהם אבינו ע"ה על עצמו ובגופו, בזה לא היה חידוש וגדלות, שבוודאי היה מקיים את ציווי השי"ת. אלא כאן בעקידת יצחק הרי שאברהם אבינו ע"ה היה צריך הקרבה ומסירות נפש גדולה עבור אדם אחר - לבנו יצחק, ומסירות נפש על חשבון של אחר זה כבר קשה מאוד. והוסיף: "איך גידענק אין וויען בשעת די צרות, אז מיר האט מען געטייען האט מיר נישט גיהארט איך האב מקבל גווען. אבער ווען איך האב גיהערט אז דעם האט מען גינימען קיין דאכו, אין דעם האט מען גינימען, דא האב איך שוין נישט גיקענט אויס האלטיין" (אני זוכר בעת הצרות, בהיותי בוינה, כל מה שעשו לי קיבלתי. אבל כששמעתי שאת זה לקחו לדכאו ואת זה לקחו, פה כבר לא יכולתי להחזיק מעמד).

דבריו הק' והנפלאים עשו רושם אדיר על כל שומעיהם, ובין כסה לעשור, בשבת, ביקרתי אצל הרה"ק רבי יעקב יוסף מסקווירא צצוק"ל ומיד לאחר התפילה נכנסתי לחדרו ושאל אותי אודות דבריו הק' של זקני וכמובן שסיפרתי לו כל תוכן שיחתו הק', ומיד החל לרוץ בהתלהבות בחדרו הנה והנה מרוב התפעלות. וכאשר ראיתי רוב התפעלותו, הוספתי לספר לו הסיפור עם הרב בעל התניא זי"ע, שפעם ישבו תלמידי המגיד הגדול וכל אחד ביאר ביאור בענין עקידת יצחק, ואמר הרב שלא היה זה סתם פירוש שכל אחד מהתלמידים פירש, אלא שכל אחד פירש כפי דרכו ומדרגתו שהשיג בענין מסירות נפש. וכן זקני ביאר את ענין עקידת יצחק גם הוא לפי מדרגתו והשגתו בענין זה. הרבי מסקווירא התלהב עוד יותר ואמר "אכן כך, אכן כך".

פעם ביקשה הרבנית לקנות וילונות חדשים אחרי שאלו שהיו בבית כבר בלו ונתיישנו. הדבר היה בתקופת חנוכה, והרבי הסכים לכך אך דחה זאת לתקופת פורים. לפני פסח כשראתה הרבנית שעדיין לא נעשה דבר בקשר לוילונות, נכנסה שוב לרבי ושטחה את מבוקשה. הראה לה הרבי את הקבלות שקיבל על עצמו בענייני צדקה, באומרו: אלה הם הוילונות החדשים שלנו. את זה שמעתי מפי הרה"ח ר' פייבל הסל ז"ל ששמע מהרה"ק אביר יעקב מסאדיגורא זצ"ל.

רבי משולם זוסיא מזיינקוב גם הוא לא האריך ימים, ולכן יתכן והרבי הרגיש ברוח קדשו שעתה הוא עת רצון, ואם יערוך את החתונה עתה ימשיך אריכות ימים לחתן. כאמור, הייתה זו השערה בלבד, אך היא נתבררה כנכונה. שכן, האדמו"ר הרה"ק רבי יצחק מאיר האריך ימים ונפטר בהיותו בן שבעים וארבע שנים.

בכמה מהמנהגים, כגון אמירת קדיש קודם כגוונא בער"ש, לא נהג כל זמן שהיה בחיים דודו זקנו, הרה"ק מטשורטקוב, שהיה קשור אליו בלב ונפש והיה נוסע מידי פעם לחסות בצל הקודש (שהיה גם אביו חורגו שנשא לאשה בזיווג שני את אמו הרבנית רחל לאה). חיבה יתירה הראה לו הרה"ק מטשורטקוב ובכל עת בואו ציוה שיכנס אליו.

אחר פטירת חותנו הק' בל"ז בעומר תרנ"ד, גברה עליו בקשת מקורביו וגדולי החסידים, שיאות לקבל עליו עול הנהגת העדה. משלחות רבות ונכבדות מעיירות בהם שכנו אנ"ש הפצירו בו להעתיק משכנו לתוכם ולפתוח "חצר, קודשו. באחד הימים הגיעו ג' משלחות מהערים קאפיטישיניץ, חורוסקוב ומקילניץ, ובקשתן והצעתן שיואיל להעתר להן ולקבוע משכנו בתוכן בקבלן עליהן כל הצטרכויותיו וסידוריו. הצעותיהן מצאו מסילות ללבו אך לא ידע לשית עצה בנפשו לאיזה מהן יעתר. ויציע לפניו להצטרף אליו בנסיעתו אל דו"ז כ"ק מרן אדמו"ר רבי דוד משה מטשארטקוב ולהציע הדברים לפניו וכאשר יאמר כן יקום. בבואו אל הקודש פנימה שלחו כל המשלחות את טעמן ונמוקן לבקשתן. אחר שמיעת דבריהם ציווה הרה"ק מטשורטקוב להכריע הדבר ע"י עריכת גורל. מיד הכינו הפתקאות והקלפי, והרה"ק מטשורטקוב בעצמו הוציא את הפתקאות, וכשיצא הגורל על שם העיר קאפיטישיניץ קרא לעברו: "מזל טוב קאפיטישיניצער רבי".

סיפר הרב מפאטיק, הרש"ז הורביץ זצ"ל, שפעם בהיותו עם רבנו בביקורו בבוטשאטש, נוכח לראות מופת גלוי. ברוב התפעלות פנה אל החסיד הישיש הרב ר' יחיאל פפר שהיה רב באוזיראן והיה כבר זקן מופלג למעלה מתשעים, ויספר לו את אשר ראו עיניו. ויענהו רבי יחיאל: גם אני נוכחתי בסיפור כזה מזמן, בעת ביקור רבנו בטרנפול כאשר השיב לאחד שבא לשאלו בענין ניתוח דחוף בציווי הרופאים, ויענהו ויאמר: אני אומר שלא ינתחו ולא יחתכו והקב"ה ישלח לך רפואה. כמובן שלא נפל מדבריו ארצה דבר וכעבור זמן מה נרפא האיש בלי אשר הוצרך לניתוח. אמנם, לדידי הסתובבתי כל הזמן עם קושיא, איך פסק הרבי ואמר לכתחילה נגד דעת הרופאים, בעוד שהלכה וידוע שסמכין על הרופאים אפילו אם הוא גוי (כגון לגבי אכילת יוה"כ וכו'). בהכנסי כעבור זמן אל הקודש פנימה בעבור צרכי הפרטיים, חגרתי עוז ושאלתי את השאלה אשר הציקתני, מאין לקח על עצמו לפסוק נגד דעת הרופאים? ויענני ויאמר לי: "אינני מבין לגמרי מה שאלתך, הרי אם מבקשים מהקב"ה אב הרחמים בכוונה אמיתית ומלאה לחוס על נפש יהודי, מדוע שלא ישמע, הרי לא בקשתי אז כלל על עצמי, רק עבור נפש מישראל". וסיים ר' יחיאל: תשובה פשטנית זו הפליאה אותי יותר מכל המופתים, כי דבר שהיה מוחזק אצל כולם כ"מופת" נראה בעיני הרבי כל כך מובן ופשוט עד שאינו מבין איך יכול להיות שמבקשים עבור יהודי ולא יוכלו לעזור לו.

שיוכלו לעשות את הפסח כתיקונן, וכל זמן שאין לי את הסכום הנצרך איך יכול להיות לי ראש רגוע להתפלל על יהודים".

לשמע הדברים פנה רנ"צ ושאל את זקני הרה"ק בכמה משער הוא את הסכום הנצרך, וינקוב זקני הרה"ק את הסכום, רנ"צ שמע ולא ענה כלום, רק פנה לאבי שהיה מסדר לו תמיד את עניני הצדקה, ואמר לו לא אוכל עתה למלאות את בקשת הרבי כי אין לי איתי את פנקסי הצ'קים שלי, אך בבקשה סורו נא אלי מחר בבקר לביתי ואז אוכל למסור לידכם כל סכום שינקוב הרבי, ולא עוד אלא שאוכל להקל מעליו את סדר המשלוח ולהעביר הכסף למקומות דרך הבנק שלי. אני יצאתי בינתיים מהחדר וזקני הרה"ק ואבי ורנ"צ המשיכו לשבת יחדיו בחדר עוד זמן מה. כעבור כחצי שעה נקראתי שוב פעם, וזקני ציוה עלי להשלים את הרשימה ולציין ליד כל אחד את הסכום הנשלח אליו, כי מיד בבוקר צריכים להעביר את הרשימה ע"י הטלגרף, בגמרי את רשימת הסכומים שהסתכמו בקרוב לתשע עשרה אלף דולר. ומסרתי אותה לידי זקני הרה"ק התבונן בה ואמר: נו, תודה לה' על חסדו, ויצאתי מהחדר. ואז רק התחיל סדר הלילה אצלו כי עדיין לא אכל ארוחת ערב, ויותר מלגימת כוס תה אחר תפילת ערבית לא בא לפיו כלום מאז ארוחת הצהריים.

כשנכנסתי בבוקר קודם התפילה לזקני הרה"ק להגיש לו כוס קפה, שאל אותי, אהרן שמעטרלינג כבר נמצא? (ממתפללי ביהמ"ד, והיה לו גמ"ח שהיה מלווה סכומי כסף לנצרכים, וגם זקני הרה"ק היה מלווה ממנו מידי פעם סכומי כסף לחלוקה לצדקה), עניתיו, כן, זה זמן מה שהוא בא כבר לתפילה, ויצוני לקרא להיכנס אליו. מסרתי לר' אהרן את דברי זקני, ומיד נכנס והשתהה שם זמן מה, אחר התפילה פנה אלי ר' אהרן ויבקש ממני להצטרף אליו בהליכתו לביתו, כי רוצה הוא לשלוח אתי כסף עבור הרבי. בשמעתי זאת התקשיתי להעלות הדברים על דעתי, בחשבי זה כמה שעות בעתותי לילה שהיה לזקני הרווחה, ועכשיו הוא כבר נהפך לבעל חוב הזקוק ללוות כסף. בבואי אל ביתו של ר' אהרן מסר לי מעטפה עם סכום כסף הקרוב לארבעת אלפים דולר, כדי למסרו לזקני הרה"ק. בבואי חזרה עמד עוד זקני באמצע התפילה. לפי הוראתו הנחתי את הכסף על השולחן, ונחפזתי לילך לישיבה, אך אבי הק' עיכב בעדי ויצווני לחכות עוד כחצי שעה, עד שזקני הק' יגמור את תפילתו וימסור לו רשימת כתובות נחוצות למשלוח כספים, כדי שיוכלו להגיע עוד קודם החג. חבל להפסיד כל רגע. נשארתי כמובן עד לאחר עריכת הרשימות ומסירתם לבנק כדי להעבירם ע"י טלגרף למקומות הנצרכים. ונכחתי לדעת שגם סכום זה חולק עד לפרוטה אחרונה, עד אשר לבסוף הוצרך זקני הק' לבקש עוד הלואה מר' אהרן הנ"ל על הוצאות החג עבורו.

שיחה מופלאה בענין מדת אהבת ישראל התקיימה עם מחותנו הרה"ק רבי ישראל מויז'ניץ צצוק"ל עליה סיפר בנו, זקני הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל צצוק"ל: באחת מפגישותיו של אבי הרה"ק עם מחותנו, שאלו אבי מחותן אמור נא לי מה כבודו עושה כאשר בא אליו יהודי שסר מדרך הטוב (= אטשערנאוויצער דייטשעל) ומבקש להזכירו לטובה ולברכה, דהרי ידועים דברי ה"באר מים חיים" שהזכרת רשע לטובה ולברכה לא די שאינה מועלת לו אלא אף גורמת לו רעה. ויענהו הרבי מויז'ניץ שבעירו - גראסורדיין, אין באים אליו אנשים כאלו. אמר לו הרי"מ: מחותן יקירי זהו בדרך הלצה אך מהו עושה באמת? השיב לו רבי ישראל: יאמר נא כבודו מה הוא עושה בנידון זה. ענה לו הרי"מ: "כשאדם כזה בא אלי הרי טרם בואו לחדרי הוא מהרהר בדעתו מה הניאו לבוא אלי, ובהרהרו זאת עולה בדעתו גם הרהור תשובה, כי חושב שלבטח משהו לא כשורה אצלו, ועל רקע זה פועל אני ישועה עבורו". הרבי מויז'ניץ שנתפעל מתשובה זו חבקו ונשקו.

*

נכדו דודי הרה"ח ר' זושא העשיל ז"ל היה מספר שבעודו ילד קטן זכה עדיין להיות על ברכי זקנו הרבי הרי"מ צצוק"ל. פעם אחת הלך עמו ברחוב, ובצידי הרחוב עמדו ציפורים וטיילו להנאתן. הרבי פנה אליו ואמר לו הבא ונלך בצידי הדרך בכדי לא להפריע לציפורים כדי שלא יפחדו.

*

וזאת שמעתי מפי דודי הרה"ח ר' ישראל העשיל ז"ל:

באחד הלילות שקודם חג הפסח בעיתות המשבר הכלכלי בשנת התר"פ, הגיע לבית זקני הרה"ק רבי יצחק מאיר מקאפיטשניץ בוינה, אחד ממקורביו מגדולי בעלי בתי החרושת של סוכר ר' נח צבי איידינגר היה שמו. בהכנסו היתה כבר שעת חצות אני ואבי הרה"ק (הראי"ה) והגבאים ישבנו בחדר החיצון. לפתע הופיע הגבאי רבי ישראל מרדכי, ויאמר לאבי שהתבקש ע"י אביו הרה"ק לבוא ולהכנס לקודש פנימה. זמן רב נשתהו שלשתם שם. ובשעה אחת וחצי נקראתי גם אני ע"י הגבאי להיכנס, וכשנכנסתי ראיתי שרנ"צ איידינגר יושב עדיין שם והרבה ניירות מונחים על השולחן. ויקראני זקני הרה"ק, ויאמר לי תמחול בבקשה, קח עט וניר ותתחיל לכתוב כל מה שאומר אליך. מיד נעמדתי לכתוב, וזקני הרה"ק החל לפרט רשימה שלמה שהשתרעה לבסוף על ארבעה גליונות, מרבנים ואישים ידועים ברוסיה ורומניה שנתמכו על ידו בקביעות בסכומי כסף ניכרים ובחבילות מזון ובגדים. וכשגמרתי לכתוב, לקח זקני הרה"ק את הרשימה ויאמר לנו: "ראו דבר זה המטרידני, כי זה כמה ימים לפני חג הפסח ועדיין לא שלחתי להם תמיכת הקבועה, מכיר אני את מצבם שהיו גוועים ממש ברעב, ואף אם אשיג עתה את הכסף, אצטרך לשלוח להם זאת דרך הטלגרף כדי שייספיק להגיע אליהם עוד קודם החג כדי

המשך בעמוד הבא...

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

בסוד שיח

סיפור לחג ולשבת

"אשרי העם יודעי תרועה"

"בבשת פנים עזב את החגיגה והשופר בידו. גם בבית ניסה את כוחו, והתופעה חזרה ונשנתה: 'תקיעה' ו'שברים' הצליח להפיק, 'תרועה' - לא.

"הוא הבין שיש דברים בגו, וכשלא הצליח למצא הסבר לתופעה, הלך לשאל את פי הרב אברהם היחיני. 'מדוע אינני מצליח להפיק את קול ה'תרועה' מן השופר?', שאל המומר ביאוש.

"רבי אברהם לא הפתע כלל לשמע על התופעה. 'אין כל פלא בכך', אמר בנחת, 'סוד גדול וקדוש טמון כאן'.

"נכח תמיהתו של המומר, החל הרב להסביר: 'התקיעות בשופר באות גם כדי לבלבל את המקטרגים. בראש-השנה, כאשר כל היהודים מתקבצים יחדו בבית-הכנסת, כשהם מלאים רגשות קדשה וטהרה, קמים ומתעוררים כל המקטרגים. ואנו, היהודים, תוקעים כנגדם בשופר, כדי שיבלבלו אותם הקולות ולא יצליחו בקטרוגם'.

"הרב המשיך בהסבריו: 'שלישה סוגי קולות הם: 'תקיעה'; 'שברים'; 'תרועה'. ה'תקיעה' היא כנגד אברהם אבינו, אבל לאברהם היה גם בן, ישמעאל, ואף הוא בא ותובע את חלקו. ה'שברים' הם כנגד יצחק אבינו, אך גם לו יש בן גוי - עשו; גם כאן יש אחיזה כלשהי לגויים. אולם ה'תרועה' היא כנגד יעקב אבינו. היא כלה של ישראל. רק ליהודים היא שיכת, ולבני עם זר אין אליה כל גישה. וכפי שאנו אומרים: 'אשרי העם יודעי תרועה'. על כן לא הצלחת להשמיע קול תרועה, סים הרב את דבריו.

"המומר העומד מולו נצב על מקומו כאלו נטע באדמה. באחת תפס את משמעות מעשהו. לפתע התחור לו כי כמוהו כגוי, שאין לו חלק ונחלה בזרע יעקב. לבו נעור. צמאון עז התעורר בנפשו לחזר אל עמו, אל דתו ואל אלקיו.

"הוא נפל לרגלי רבי אברהם ובקש דרך תשובה. הרב הורה לו לעזב את העיר ולעבר לעיר מרחקת, ושם לעסק יומם ולילה בתפלה ובאמירת תהלים.

"אכן, שב האיש לעמו ולאלקיו. וכימי קדם, שב לאחז בשופר והיה שוב לתוקע בראש-השנה בבית-הכנסת", היה הזקן מסים את ספורו.

שנה אחת, ספר את הספור בהתרגשות מיחדת, עד שכל המתפללים הזדהו עם רגשות התשובה של המומר, ונתעוררו גם הם לשוב בתשובה שלמה, איש איש על חטאיו הוא.

ההפתעה באה לבסוף: "אני הוא התוקע ששב בתשובה!", קרא הזקן בהתרגשות גדולה. רתת חלף בין המושבים בקהל. בלב נרגש קרב התוקע את השופר לפיו, והקול נשמע ברור וחזק: 'תקיעה', 'שברים', 'תרועה'.

ימים מעטים לאחר החג נפטר התוקע.

מתפללי בית-הכנסת באחת הערים בטורקיה כבר היו רגילים לתופעה. היא חזרה ונשנתה מדי שנה בראש-השנה לפני התקיעות. התוקע בשופר בבית-הכנסת היה כבר יהודי זקן. כל השנה היה מסגר בתוך עצמו, מרבה בתפלה ובאמירת תהלים. רק בראש-השנה היה עומד לפני הקהל ומדבר.

ממש לפני התקיעות, כשהיה עולה לדוכן והשופר בידו, נהג לספר מעשיה. איש לא הבין למה בחר לו דוקא שעה נשגבה זו כדי לספר את הספור.

"במדיתנו, טורקיה, חי פעם יהודי, שהיה התוקע בשופר בראש-השנה", היה הזקן פותח את ספורו. "מימן היה במלאכתו, והתפקיד היה שמור לו משנה לשנה.

"שנים רבות היה ירא-שמים ושומר מצוה קלה כבחמורה. אך עם השנים חל בו מפנה. לא בבת אחת ארע המהפך. התהליך היה אטי והדרגתי. סבות שונות גרמו לכך, שהיהודי התרחק אט אט מיהדותו, ובמקביל התרחקו ממנו גם אחיו היהודים. כשראה שהוא יוצא קרח מכאן ומכאן, גמלה בו החלטה להתאסלם.

"הלך והמיר את דתו. בא בחברת הגויים ואמץ לו את מנהגיהם ואורחות חייהם. המסלמים, מצדם, קרבו מאוד את המומר ועודדו אותו. לא בכל יום קם יהודי ומתאסלם. שמו התפרסם, ועד מהרה קבל המומר משרה בחצר הסלטן. בהיותו בעל חוש מוסיקלי, התקבל כחבר בלהקת הנגנים המלכותית.

"הוא התחבב על חבריו החדשים, וכדי להדגיש את היותו מסלמי נאמן, חפש הזדמנויות ללעג ליהודים, לדתם ולמנהגיהם.

"ערב אחד נערכה בארמון מסבה מפארת, ובה השתתפו שרים ונכבדים אחרים. במחו צץ רעיון: הוא כבר יהפך את הערב הזה לחוויה בלתי רגילה...

"מהר לביתו והחל מפשפש בארונות, עד שהעלה את שלל בידו. הוא אחז בשופר, השופר השמור בביתו מן הימים בהם היה תוקע בראש-השנה בבית-הכנסת. עתה מהר עם השופר אל חצר הסלטן. כמה יצחקו האורחים למשמע התקיעות, השברים והתרועות שיוציא מן השופר, כלעג למנהגיהם של היהודים...

"התגובות היו אכן נלהבות מאוד. המומר המימן קרב את פית השופר לפיו, נשף והקולות בקעו: 'תקיעה', 'שברים'. הוא הוסיף לנשף כדי להפיק צליל של 'תרועה', אך מן השופר בקעו קולות משנים. המומר ניסה שוב - ללא הועיל. פניו אדמו, הוא נשף ונשף, אך קול ה'תרועה' לא נשמע.

"קולות צחוק נשמעו באולם. הפעם היה זה צחוק לעג למומר המתרברב. רצה להוכיח את יכלתו, והנה איננו יודע להפיק מן השופר את הקולות הנכונים.

שו"ת קיץ הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

זה דבר מצוה כגון ספרי קודש ללמוד בהם או תפילין של ר"ת שפיר יראה בזה סימן ברכה.

ולאור כל האמור לעיל נראה שיש לבעל תוקע המקבל שכר עבור המצווה להשתדל לקבל את השכר באופן כזה שאין זה מוגדר כשכר שבת' וכגון שאינו קוצב כלל סכום ולוקח את השכר בדרך מתנה' ואם הוא משמש כבעל תוקע גם במהלך חודש אלול לאחר תפילת שחרית, ו/או שהוא מבצע חזרות והכנות בימים שקודם ראש השנה, אם כן יכול לקחת את השכר בדרך 'הבלעה' כלומר שמשכם עם הגבאים שהשכר כולל גם את השכר על ההכנות ו/או התקיעות בחודש אלול, וממילא השכר עבור התקיעות בראש השנה מובלע בשכר זהבאופן כזה אין איסור לכולי עלמא^א.

ודע שיש אומרים^ב שאדרבה עדיף וראוי לשלם לבעל תפילה ולבעל תוקע שכר על עבודתם, שמצווה שמשלמים עליה חשובה יותר כמבואר בזוה"ק, ואם כן זו סיבה נוספת מדוע כדאי לסדר את התשלום בדרך הנ"ל ולא להימנע ממנו.

ברכת שנה טובה ומתוקה לכל בית ישראל!!!

- א - עיין שו"עאו"ח סימן ש"ו סעיף ד'.
- ב - מסכת פסחים דף נ' עמוד ב'. וכן מובא בשו"ע בסימן תקפ"ה.
- ג - סימן ש"ו סעיף ה'.
- ד - סימן תקפ"ה.
- ה - עיין במחצית השקל ובתוספת שבת בסימן ש"ו, ופרי חדש בסימן תקפ"ה בדבריהם על סתירה זו ועיין עוד בילק"י הלכות שבת חלק ב' סימן ש"ו הערה ד' מ"מ נוספים לעניין זה.
- ו - סימן ש"ו ס"ק כ"ד.
- ז - מגן אברהם ומשנה ברורה בריש סימן רנ"א לגבי עשיית מלאכה בערב שבת אחר חצות.
- ח - עיין שש"כ פרק כ"ח סעיף ע"ד בהערה שם מה שמביא מהיאורחות חיים' (ספינקא) וע"ע מ"ב סימן תרצ"ו ס"ק ד' (וצ"ע למה המ"ב בסימן רנ"א שם כדעה הראשונה ובתרצ"ו הביא ב' דעות) ולענין נגמ' במגילה לגבי מכירת ס"ת מוכח להדיא כפירוש המ"אאו"ח בסימן רנ"א.
- ט - מובא בילקוט יוסף הלכות שבת חלק ב' סימן ש"ו סוף הערה ד'.
- י - עיין בשש"כ פרק כ"ח סעיף נ"ח ובהערה קכ"ד (מהדורה חדשה) פרטי דינים בעניין זה וע"ע ספר אורחות שבת חלק ב' פרק כ"ב הערה קנ"א.
- יא - ואף יראה בזה סימן ברכה בעז"ה.
- יב - עיין שו"ת תשובות והנהגות ח"ב סימן רע"ט.

שואל י. כ. מהרצליה: אני משמש 'בעל תוקע' כבר שנים רבות, וכל שנה אני מתלבט מחדש לגבי 'שכר התקיעות' שהגבאים מציעים לי עבור התקיעות, פעמים שאני מוותר על השכר, ופעמים שאין אני עומד בניסיון ולוקח את השכר.

הייתי מעוניין שהרב יפרט לי את ההלכה הברורה בעניין זה, האם אסור או מותר לקחת שכר בעבור כך, האם ראוי הדבר, ומהי הדרך הנכונה מבחינת ההלכה בנושא זה.

אשמח לתשובה מהירה עוד קודם ראש השנה תשע"ב הבא עלינו לטובה.

תשובה: כידוע אסור לאדם ליטול שכר על עבודה שהוא עושה בשבת ויו"ט, וגזירת חז"ל היא משום מקח וממכר^א. אמנם נחלקו הראשונים האם האיסור כולל אף שכר הניתן עבור מצווה כגון שכר שנותנים לחזן, או שבמקום מצווה לא גזרו חכמים.

מכל מקום בגמרא^ב מבואר שאף אם מותר לקחת שכר שבת עבור מצווה מכל מקום אינו רואה בכסף זה סימן ברכה.

השולחן ערוך סותר לכאורה את פסיקותיו שבהלכות שבת^ג משמע שעיקר דעתו כראשונים האוסרים ואילו בהלכות ראש השנה^ד סתם כדעת המתירים^ה.

כמשנה ברורה^ו מבואר שהעיקר כדברי המתירים, ומי שרוצה לחשוש לדברי האוסרים לא יקצוב סכום לשכרו, ומה שלוקח יש לומר שהוא דרך מתנה.

והנה יש לעיין מה הכוונה בביטוי 'אינו רואה סימן ברכה'? ונראה שנחלקו הדעות בזה, רוב המפרשים נוקטים שהכוונה היא שהכסף שירוויח כאן יפסיד במקום אחר^ז, אמנם יש שנקטו שהכוונה שמכסף זה לא ירוויח כסף נוסף, אבל מה שהרוויח הרוויח^ח.

והנה לכאורה יש לומר שאם גם לדעת המתירים הנ"ל מכל מקום אינו רואה סימן ברכה, אם כן היהודי המאמין לא יזקק לכסף זה שהרי בלאו הכי יפסיד את אותו סכום ממקום אחר, אמנם אם ננקוט כפרוש השני הנ"ל אין זה שייך. ודעת הגר"ע יוסף שליט"א^ט שאם יקנה מכסף

שביבים / שאול שיף

שבכך הם מחלישים את עמדותיהם, ומגבירים את כוחות החופשיים, ומעמידים בסכנה ח"ו את עצם הקיום של כלל ישראל, אלא אפילו ה"הישגים" המקווים אינם אלא דמיונות והזיות, כי במקום כבוד וקירוב מעוררת שיטה זו רק בזיון ולעג, ובצדק...

בזמן זה של חשבון הנפש, ודאי שאחינו בני ישראל בכל מקום שהם, ה' עליהם יחיו, הן היחידים, הן קיבוצים ותנועות, יתבוננו ברצינות ויערכו לעצמם חשבון צדק, תוך הכרה מלאה במציאות ובאמת לאמתיה... כי קיום עמנו תלוי אך ורק בקיום התורה והמצוות בחיי יום יום, של היחיד ושל הציבור... ה"שוני" שלנו אינו חולשה שלנו, אלא התוקף שלנו. רק בדרך התורה והמצוות יכולים אנו למלא את

"עוד להיפך: יגדילו שנאתם"
וכך כתב הרבי מלובביץ' זי"ע בימי הסליחות ה'תשי"ז במכתבו הכללי:

השיטה שנהיה ככל הגויים, לא זו בלבד שאינה יכולה להבטיח את קיומנו, אלא היא מעמידה את עצם קיומו של עם ישראל בסכנה ח"ו. ע"י חיקוי העולם שאינו יהודי, לא נרכוש את ידידותם, ולהיפך, עוד יגדילו שנאתם.

והוא הדין לאותם יהודים או חוגים יהודיים המבקשים לישא חן מבעיני החפשים על ידי פשרות וויתורים בענייני תורה ומצוות, לא זו בלבד

אני בשלי והוא בשלו. אתם בוודאי מנחשים מה היו תוצאות השיעור בחינוך..."

ואני בנך יחידך, מי שהעדת עלי: "הבן יקיר לך אפרים", מתחנן: בבקשה ממך חוסה נא וקיים עכשיו את "רחם ארחמנו" וקח אותי כבר על הידיים, כי כשל כוח הסבל. "בוא אלי אבא וקח אותי כבר על הידיים". והרי כך מתנהג אבא. הלא כן?

■ עד שיעיד עליו יודע תעלומות

הרב עזריאל לוי מברוד, מחשובי הגאונים בדורו, היה מגדולי חסידי הרה"ק רבי שלום מבעלזא זי"ע הידוע בכינוי "השר שלום". פעם אחת בעת שהותו במחיצתו של השר שלום בראש השנה, חש שלא בטוב בהפסקה שלפני התקיעות, והתעקש להיכנס לחדרו של מרן מהרי"ש צוק"ל. היות והמשמשים בקודש ידעו על הקירבה בינו לבין הרה"ק, נתנו לו להיכנס לחדרו המיוחד של מרן השר שלום.

הרב לוי נכנס וראה שמרן מתעמק בספר המפורסם "תבואות שור" בהלכה אחת מהלכות טריפות. הגאון נשאר עומד על מקומו עד שמרן הרגיש בו והורה לו לשבת. מיד שאל אותו מרן השר שלום בזה הלשון: ידידי ר' עזריאל, יש לי רמב"ם קשה מאוד. אולי תוכל לענות לי על זה, הרי יש לך ראש טוב וחזק. הציע ר' עזריאל למרן שישאל.

שאל מרן זי"ע: ידוע שהרמב"ם בהלכות תשובה (פרק ב' הלכה ב') פוסק שהתשובה צריכה להיות באופן כזה שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם. והדבר צ"ע הרי יהודי הוא בעל בחירה והאיך יכול להיות שהתשובה צריכה להיות שהקב"ה יעיד עליו ששוב לא יחטא, והרי א"כ ניטלת ממנו הבחירה שלא יוכל לחטוא עוד, וזה הרי לא יתכן שהרי כל יהודי הוא בעל בחירה. ובכלל, יש להבין איך יהודי יכול לעשות תשובה כל כך גדולה, שהיודע תעלומות יעיד עליו... מי יכול לעשות תשובה כזאת?

הגאון הרב לוי הקשיב ברוב קשב למרן הרה"ק, וענה בענווה, הרי לרבנו יש גם כן ראש טוב, עדיף שרבנו יענה, ובוודאי יש לרבנו ישוב טוב לקושיא זו. אשים אוזני כאפרכסת לשמוע את התשובה. ובכן ענה מרן בהתלהבות גדולה: דע לך שיהודי אע"פ כשהוא ל"ע נכשל בחטא, מ"מ אחרי החטא נשבר לבו בקרבנו, ויש לו חרטה גדולה ועצומה, והוא שרוי בצער גדול על שלא הצליח להתגבר על היצר באותו רגע קשה. ונמצא, שע"י מחשבות חרטה אלו, בעצם אין ליהודי הזה שוב קשר לחטא זה, והוא מרוחק ממנו מאד מאד, ומוחלט אצלו ששוב לא יחטא כלל ועיקר.

ואף אם ח"ו נכשל עוד פעם בעבירה זו, מ"מ הרי זה בכחינת עבירה חדשה שמעולם לא עשה, ואין לה שייכות לעבירה הישנה. שכן, על העבירה הישנה כבר התחרט מעומק הלב והתוודה עליה וקיבל על עצמו שלא לעשותה יותר, כמו שנאמר (איוב ל"ד): אם עול פעלתי לא אוסיף.

וזוהי א"כ בשורת התשובה, שלא נשאר פגם מהעבירה. שאף כאשר היצר פעל עליו ונכשל פעם נוספת מ"מ עבירה חדשה היא ואיננה המשך לקודמתה. וזהו איפוא הפירוש ברמב"ם: עד שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם. לחטא זה דווקא לא ישוב לעולם. זאת אומרת: לא תהיה שום שייכות עם העבירה הראשונה. ואכן זו האמת שלא ישוב לעבירה הראשונה, משום שאף אם יעשה חטא כזה פעם נוספת, מ"מ אין לזה שום שייכות וקשר עם העבירה הראשונה, ואיננה נעשית כהמשך לפעם הראשונה, שהרי היא עצמה

תפקידנו העיקרי והמהותי שהוא לפי ציווי של בורא העולם כולו: להיות "ממלכת כהנים וגוי קדוש" ועל ידי זה גם "סגולה" לאנושות כולה.

■ וייקרא בספר הזכרונות

בספר המתעד את עדויותיהם של האנשים שהעידו במשפטו של הצורך הנאצי, אדולף אייכמן ימ"ש, מובא סיפור מצמרר, שנשמע מפיהם של האחים קליימן, שהיו יהודים יראים ושלמים באמונתם. ממנו נוכל ללמוד על גבורתם הרוחנית של יהודים, שהשמחה הממלאת את כל ישותם לאחר מילוי משימת-קודש, מאפשרת להם להתגבר על היסורים הנוראים ביותר.

האחים קליימן סיפרו, שבמחנה ההשמדה בו שהו, אימץ לעצמו סגן המפקד מנהג זוועתי: הוא היה תופס מדי פעם יהודי, ומכה אותו על לא עוול בכפו מלקות נוראות, וכל זאת למען ישמעו וייראו. בתחילה נהג להלקות את היהודים האומללים במקל גדול, אבל אירע פעם שמעוצמת המלקות נשבר המקל לרסיסים, ואז החליט הנאצי הארור לבצע את זממו בצינור גומי עבה.

באחד הימים ראו יהודי המחנה את הגרמני הנאלח הזה יורד מחדרו, וכפני מלאך המוות. הצינור היה בידו, ועתה הוא מחפש את הקרבן. ילד כבן שלוש עשרה שחלף ליד המפקד, נצטווה בו במקום לשכב על בטנו, והעמלקי הזה היכה אותו עשרים וחמש מלקות מחרידות על גבו הרצוף. וראה זה פלא: גניחה אחת לא נשמעה מפיו של הילד היהודי, בן לאביו, מלך מלכי המלכים הקב"ה.

בדרך כלל הסתפק הגרמני בעשרים וחמש מלקות, אך משראה את גבורתו של הילד, שאינו משמיע הגה, החליט ללמדו לקח. הוא ציווה לו לשכב על גבו, ועתה הכה עוד עשרים וחמש מלקות על פרצופו.

יהודי המחנה שהצטוו לעמוד מן הצד ולהתבונן במחזה המחריד, לא הבינו כיצד יש בה, בנשמה הטהורה הזו, גבורה כה עילאית, עד שהוא מסוגל שלא לפתוח את פיו גם עתה, לאחר המלקות הנוספות. כשסיים הגרמני את המלקות, ניגשו היהודים אל הילד האומלל על מנת להעבירו לחדרו. האחים קליימן מעידים שבאותו רגע שמעוהו אומר, כשבת צחוק נסוכה על פניו, "העיקר שהבאתי את הסיפורים" ילד זה, כך העידו, גילה כמה סידורי תפילה בשטח המחנה, ומדי יום דאג לפזרם בקרב היהודים, כדי שיוכלו להתפלל מתוך הסידור. ההנאה הרוחנית שמילאה את ליבו כתוצאה ממעשה נהדר זה, משימת קודש שהיתה כרוכה במסירות נפש, הציפה את כל יישותו, עד שהיה בכוחו לקבל את כל המלקות מבלי להשמיע הגה.

(הרב חנניה צילק)

■ שא אותי על ידיך

הרב החסיד איתמר אלדר מחיספין סיפר באחד משיעוריו בימים אלה:

"הבוקר, לקחתי את בני בן השלוש לגן כשאני ממהר לפגישה. בוא מהר אמרתי לו והוא, מזדחל. שוב אמרתי, בוא מהר אבא צריך להגיע לעבודה והוא, עשה מספר צעדים לאחור ונעצר. בוא חמודי אין לאבא זמן אמרתי והוא השיב, אני רוצה על הידיים! החלטתי שזה הרגע לחנך אותו ואמרתי, טוב בוא אל אבא ואקח אותך על הידיים. לא! השיב ילדי, בוא אלי וקח אותי על הידיים! וצעד שני צעדים לאחור.

■ כוחה של תקיעת שופר

מובא בספר "נהר שלום" לר"ש שרעבי ז"ע, שבשעת תקיעת שופר אפשר לתקן הכול, אפילו עוון חילול השם רח"ל, שאין מועיל לו תשובה בשאר ימות השנה. ואפשר לומר שזה מרומז בעצם המצווה של תקיעת שופר, דאיתא בגמרא (ראש השנה ט"ו עמוד א') אמר ר' אבהו: למה תוקעין בשופר של איל, אמר הקב"ה: תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם, ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני. ועל פי זה מובן דבעת תקיעת שופר נתקן הכול, מאחר דאז נחשב כאילו ממש מסרנו נפשנו וכאילו עקדנו עצמינו לפניו, בזה נתכפר הכול, אפילו חילול השם רח"ל, משום שמייתה רח"ל מכפרת עם תשובה.

■ האזינו / הוא אביך קנך

...מדרש תנחומא, ריש האזינו: הלא הוא אביך קנך, הוא שקנה אותך. כמו שמצינו בפרקי דרבי אליעזר, כשבא הקב"ה לבלבל דור הפלגה, אמר הקב"ה למלאכים שרי כל האומות, בואו ונטיל גורלות, למי יעלו האומות, אומה לכל אחד ממנו, ואיזה יעלה בחלקו. הטילו גורלות, ונפל ישראל לחלקו של הקב"ה, כדכתיב, בהנחל עליון גוים, וכן הוא אומר, כי חלק ה' עמו, יעקב חבל נחלתו. לכך קראם הקב"ה לישראל חלף שאר האומות. והוא שאמרו חכמים, ישראל קנין אחד. וזהו, הלא הוא אביך קנך: על פי הני"ל יובן היטב שכל המהות של כלל ישראל שנבחרו לעם ה' הוא על ידי הגורל שמרמז על למעלה מן הדעת, ואשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו.

(שטייגן)

נמחקה כליל. וזו עבירה חדשה שהיצר הכשיל אותו. וזהו מה שהרמב"ם התכוון: עד שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לחטא זה דווקא לעולם.

(משמרת הכשרות)

■ לשוב אל המלך

על הפסוק "מלך במשפט יעמיד ארץ" משלו הצדיקים משל לכן מלך שחטא, ונגזר עליו להיות מגורש אל מחוץ להיכל המלך, למקום ינדח ומרוחק, ושם, במקום הנדח ההוא, כפווה להיות רועה צאן ובונה גדרות ובקתות לצאן למחסה מפני השמש ומפני הגשם. בן המלך, אשר לא היה בקי בכל אותן מלאכות פשוטות, לא ידע לעשותן, והיה שרוי בצער רב, מתייסר מהשמש בימות החמה ומהגשם בימות החורף. ואביו, המלך, היה מתגעגע מאד לבנו ורוצה להחזירו אליו. מה עשה המלך? שלח להודיע בכל המחוז ההוא שבקרוב יגיע לשם המלך, וכל מי שיש לו בקשה כלשהי יוכל להגישו במכתב. שמע בן המלך את ההכרזה שהכריזו, שאביו המלך עומד להגיע וניתן לבקש ממנו כל מה שרוצים, כתב גם הוא את בקשתו אל המלך בכתב, ושלוחי המלך אספו את כל המכתבים והגישום אל המלך. שב המלך לארמונו, ועז חשקו לראות מה כתב בנו במכתב, מה בקשתו מאביו. לגודל צערו ותדהמתו, ראה המלך שבנו ביקש שיתקינו למענו אוהל לצל מפני החמה ולהגנה מפני הגשמים. פרץ המלך בכי: הזוהו מבוקשו של בני? מדוע לא מבקש בני שאשיבהו אליי, הביתה!?

ובזה פירשו הצדיקים, שהנה מגיעים ימים כה גדולים בהם ניתן לבקש, זמן כה גבוה ונעלה שניתן לבקש בו לשוב הביתה, לשוב אל המלך, שהשי"ת יבנה את בית המקדש ויעשה סוף לגלות המר הזה, ואנו עומדים ומבקשים בקשות קטנות, כמו צל ואוהל? צריך לדעת שמאומה לא חסר בהיכל המלך, ולכשייבנה בית המקדש בכ"א לא יחסר לאיש מאומה. ולא נגרמה הגלות אלא מחמת החטאים שלנו, על כן ראשית כל יש לבקש עבור הדבר הזה, ולשוב בתשובה על אשר גרמנו את גלות השכינה וגלות לכלל ישראל.

(כ"ק האדמו"ר מפריסוב שליט"א)

מערכת

בסוד שיח

מאחלת לכל בית ישראל
שנה טובה ומתוקה

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

בסוד שיח

עיצוב ועריכה גרפית:

אימייל: gilwein26@012.net.il

גיל ויין | עיצוב גרפי

נשמח לקבל תגובות
והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net